

Liite 5a

Yhteisen kirkkoneuvoston
pöytäkirjaan 23.3.2021, 47 §

LUTERILAINEN KIRKKO JOENSUUSSA

**JOENSUUN EVANKELIS-LUTERILAISEN
SEURAKUNTAYHTYMÄN YMPÄRISTÖOHJELMA
VUOSILLE 2021–2025**

SISÄLLYSLUETTELO

1. KIRKON YMPÄRISTÖDIPLOMI	4
2. YMPÄRISTÖDIPLOMIN TEOLOGIAA	4
3. YMPÄRISTÖDIPLOMIN HAKUPROSESSI JA JÄRJESTELMÄN HALLINTA	4
3.1. YMPÄRISTÖDIPLOMIA VALMISTELEVA TYÖRYHMÄ	4
3.2. YMPÄRISTÖOHJELMA	5
3.3. JOHDON SITOUTUMINEN	5
3.4. SEURANTA.....	5
3.5. YMPÄRISTÖVASTAAVAT	5
3.6. VIESTINTÄ	6
4. TALOUS JA TOIMINTA.....	6
4.1. RAKENTAMINEN JA MAANKÄYTTÖ	6
4.2. VASTUULLINEN JA EETTINEN SIOITTAMINEN	6
4.3. HANKINNAT.....	7
4.4. PÄÄMÄÄRÄT JA TAVOITTEET.....	7
5. YMPÄRISTÖKASVATUS	7
5.1. PÄÄMÄÄRÄT JA TAVOITTEET.....	8
6. JÄTEHUOLTO	8
6.1. PÄÄMÄÄRÄT JA TAVOITTEET.....	8
7. SIIVOUS.....	8
7.1. PÄÄMÄÄRÄ JA TAVOITTEET	9
8. ENERGIA JA RAKENTAMINEN.....	9
8.1. KIINTEISTÖJEN ENERGIANSÄÄSTÖ	9
8.2. PÄÄMÄÄRÄT JA TAVOITTEET.....	10
9. KEITTIÖT JA RUOKALAT	10
9.1. YMPÄRISTÖMERKITYT TUOTTEET	10
9.2. REILUN KAUPAN TUOTTEET.....	10
9.3. RAVITSEMUSSUOSITUKSET	11
9.4. ULKOPUOLISET TOIMIJAT	11

9.5.	PAIKALLINEN RUOKA JA LUOMURUOKA	11
9.6.	PÄÄMÄÄRÄT JA TAVOITTEET	11
10.	TOIMISTOT	12
10.1.	ENERGIANSÄÄSTÖ	12
10.2.	HANKINNAT	12
10.3.	PAPERIN KULUTUKSEN VÄHENTÄMINEN	12
10.4.	PÄÄMÄÄRÄT JA TAVOITTEET	12
11.	HAUTAUSMAAT JA VIHERALUEET	13
11.1.	HAUTAUSMAIDEN HOITO	13
11.2.	PÄÄMÄÄRÄT JA TAVOITTEET	13
12.	LEIRIKESKUKSET	14
12.1.	KIINTEISTÖHOITO	14
12.2.	JÄTEHUOLTO	14
12.3.	PÄÄMÄÄRÄT JA TAVOITTEET	14
13.	SEURAKUNTAYHTYMÄN METSÄT	15
13.1.	LUONNONSUOJELU-, METSÄLAIN 10§- JA METSO-KOhteet SEKÄ MUUT SUOJELUTOIMENPITEET	15
13.2.	PÄÄMÄÄRÄT JA TAVOITTEET	15
14.	LIIKENNE	16
14.1.	PÄÄMÄÄRÄT JA TAVOITTEET	16

1. KIRKON YMPÄRISTÖDIPLOMI

”Kirkon ympäristödiplomi on kirkkohallituksen myöntämä todistus seurakunnalle, joka on sitoutunut kehittämään toimintaansa ympäristön kannalta jatkuvasti paremmaksi. Diplomin saa seurakunta, joka ottaa käyttöön kirkon toimintoja varten laaditun ympäristöjärjestelmän ja täyttää ympäristödiplomin kriteerit. Asian varmentaa tuomiokapitulin valtuuttama auditoija. Ympäristödiplomin myöntää kirkkohallitus.

Kirkon ympäristödiplomi on vapaaehtoinen järjestelmä, jonka avulla seurakunta voi parantaa ympäristöasioiden hoidon tasoa, mutta myös muutoin tehostaa toimintaansa. Se korostaa sekä seurakunnan johdon, henkilöstön että seurakuntalaisten vastuuta. Toiminnan lähtökohtana on seurakunnan johdon, kirkkoneuvoston tai seurakuntayhtymässä yhteisen kirkkoneuvoston ilmaisema tahtotila: meidän seurakuntamme haluaa olla esimerkillinen suhteessa luontoon ja ympäristöön”. (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2012)

2. YMPÄRISTÖDIPLOMIN TEOLOGIAA

Joensuun evankelis-luterilainen seurakuntayhtymä nojaa toimintaansa koko kirkon energia- ja ilmastostrategian tavoitteeseen hiilineutraalista kirkosta 2030 mennessä.

Luterilaisen teologian ytimessä on rakkaus. Jumala rakastaa luomaansa ihmistä, jolle hän antoi tehtävän viljellä, varjella ja hallita tätä luomakuntaa. Se rakkaus velvoittaa jokaista meistä toimimaan elämän varjelemiseksi tässä maailmassa.

Me haluamme toteuttaa tätä Raamatun luomiskertomuksista nousevaa vastuutamme huolehtimalla lähimmäistemme lisäksi myös luomakunnasta. Me sitoudumme kantamaan omalla panoksellamme vastuuta ympäristön tilanteesta ja sen hyvinvoinnista. Seurakuntina meidän on huomioitava ympäristöasiat toiminnassamme. Vastuu ei ole vain kirkon, vaan myös jokaisen yksittäisen kristityn.

Vastuuta jakamassa ovat työntekijöiden lisäksi myös vapaaehtoiset sekä kaikki seurakuntalaiset. Meidän tehtävämme on tiedottaa ympäristönäkökohdista omaa työtä tehdessämme sekä konkreettisilla teoillamme edesauttaa ympäristötietoisuuden leviämistä kaikessa toiminnassamme.

Meidän tulee rohkaista ja haastaa seurakuntiemme jäsenet, yhteistyötoimijamme sekä muut sidosryhmämme mukaan ilmastotyöhön ja hiilineutraaliustavoitteisiimme, joiden kautta luomakunnasta huolehtimisen tehtävää voimme täyttää. Toimimme myös ilmastovaikuttajan roolissa merkittävänä esikuvana muille toimijoille yhteiskunnassa.

3. YMPÄRISTÖDIPLOMIN HAKUPROSESSI JA JÄRJESTELMÄN HALLINTA

3.1. Ympäristödiplomia valmisteleva työryhmä

Joensuun evankelis-luterilaisten seurakuntien yhteinen kirkkoneuvosto nimesi 9.2.2021 ympäristötyöryhmän vuosille 2021-2025 ja määritteli työryhmän roolin seuraavasti: ”Ympäristötyöryhmä on ympäristöasioissa linkki henkilökunnan ja seurakuntayhtymän johdon kanssa. Ympäristötyöryhmä seuraa ympäristöjärjestelmän soveltuvuutta, ajanmukaisuutta ja tavoitteiden toteutumista vuosittain yhdessä työalojen kanssa ja tekee yhteistyön pohjalta raportteja ja esityksiä johdon katselmuksessa yhteiselle kirkkoneuvostolle”.

Toimikaudella 2021-2023 Joensuun seurakuntayhtymän ympäristötyöryhmään kuuluvat: Virpi Kiviniemi (pj, hautaustoimen päällikkö, ympäristövastaava, Joensuun srky Topi Linjama (yhteisen kirkkovaltuuston jäsen, Joensuun srk), Jukka Heikura (seurakuntamestari, Vaara-Karjalan srk), Sanna-Marika Keränen (pappi, Enon srk), Riitta Mälkönen (, Pielisensuu srk) Päivi Paavilainen (luottamushenkilö Pielisensuu srk), Tiina Riikonen (nuorisotyönohjaaja, Rantakylän srk) ja Mika Tarnanen (kiertävä seurakuntamestari, Joensuun srky), Kirsi Schmidt (emäntä, Pyhäselkä srk)

3.2. Ympäristöohjelma

Joensuun seurakuntien ympäristöohjelma sisältää muun organisaation (esim. keittiöt, toimistot, jätehuolto, hautausmaat jne.) ympäristötavoitteet. Työalojen ympäristötavoitteet on määritelty seurakuntien omissa ympäristökasvatussuunnitelmissa. Näin ympäristöohjelma ja ympäristökasvatussuunnitelmat täydentävät toisiaan. Asiakirjat löytyvät seurakuntayhtymän intranetistä.

Ympäristötyöryhmä on työstänyt tätä ohjelmaa kokouksissaan 19.11.2020 - 12.1.2021 ja hyväksynyt sen 12.1.2021 Yhteinen kirkkoneuvosto on hyväksynyt ympäristöohjelman 23.3.2021. Tämä ympäristöohjelma on voimassa: 1.1.2021–31.12.2025. Ympäristöohjelma tarkistetaan vuosittain yhteisen kirkkoneuvoston kokouksessa ympäristötyöryhmän esityksestä. Ympäristöohjelma annetaan tiedoksi Joensuun seurakuntien työntekijöille ja luottamushenkilöille ja seurakuntayhtymän nettisivuilla.

3.3. Johdon sitoutuminen

Yhteinen kirkkoneuvosto on hyväksynyt ympäristöohjelman sekä ympäristöpolitiikan Joensuun seurakuntayhtymälle. Hyväksymisellään johto on sitoutunut ympäristöpolitiikan mukaiseen ympäristöasioiden parantamiseen.

3.4 Seuranta

Ympäristötyöryhmä tekee toimintasuunnitelman vuoden lopussa ja toimintakertomuksen vuoden alussa sekä seuraa tässä ympäristöohjelmassa sovittuja indikaattoreita. Ympäristötyöryhmä raportoi vuosittain toimintakertomusta varten koosteen työalojen toteuttamista ympäristötoimista. Samoin kukin työala kirjaa ympäristöasioita koskevat tavoitteensa omaan vuosittain tehtävään toimintasuunnitelmaansa. Niiden toteutumista arvioidaan normaaliin tapaan vuosittain toimintakertomuksissa.

3.5 Ympäristövastaavat

Ympäristötyöryhmän jäsenet ovat oman seurakuntansa tai työalansa ympäristövastaavia. He ohjaavat kirkon ympäristödiplomin toteutumista ja pitävät ympäristöasioita esillä omassa työyhteisöissään.

Päämäärät ja tavoitteet

- Esitetään yhteiselle kirkkoneuvostolle, että ympäristötyöryhmässä ovat edustettuina kaikki yhtymän seurakunnat ja mahdollisimman moni työala
- Varmistetaan, että ympäristötyöryhmän jäsenet saavat ohjeistuksen/perehdytyksen tehtävään (mm. työryhmän tavoite, työnjako, vuodenkierron vaiheet, muistiomalli)

- Selvitetään, voidaanko ympäristötyöryhmän jäsenille saada korvausta tai vastaavasti työaikaa tehtävää varten.

3.6 Viestintä

Ympäristöasioiden viestintä seurakuntayhtymässä koostuu sisäisestä ja ulkoisesta viestinnästä eri kanavissa kuten Kirkkotie-lehdessä, verkkosivuilla, sosiaalisen median kanavissa, intranet-sivuilla sekä Joensuun seurakuntayhtymän sisäisessä Puhallus-uutiskirjeessä.

Ympäristöasioiden viestintää kehitetään pitkäjänteisesti yhteistyössä viestintätiimin kanssa. Tiiviillä yhteistyöllä varmistetaan toimiva ja ajankohtainen viestintä yhteisesti laaditun viestintäsuunnitelman mukaisesti.

Viestinnän vastuuhenkilönä toimii viestintäpäällikkö.

Päämäärät ja tavoitteet:

- Laaditaan ympäristödiplomin viestintäsuunnitelma yhdessä viestintätiimin kanssa. Suunnitelmassa huomioidaan sekä sisäinen että ulkoinen viestintä ja kirjataan ylös mitä, milloin ja kenelle viestitään.
- Organisaation sisällä viestittäviä ympäristöasioita ovat mm. ympäristödiplomin prosessi ja dokumentit, käytännön keinot ympäristötyöhön, Ekokellon käyttäminen.
- Organisaation ulkopuolelle viestittäviä ympäristöasioita ovat mm. yhtymän ympäristötyö ja eettiset arvot.
- Osallistutaan vuosittain kahteen kansalliseen kampanjaan (esim. Energiansäästöviikko, Ekopaasto, Earth Hour, Autoton päivä).

4. TALOUS JA TOIMINTA

Talous- ja toimintasuunnitelmassa ympäristöasiat ovat yksi toiminnan painopiste. Ympäristötavoitteiden toteutumisesta raportoidaan vuosittain toimintakertomuksessa. Talouden ja tukipalvelujen vastuuhenkilönä on hallintojohtaja. Kirkkoherrat vastaavat toiminnasta seurakunnissaan. Yhteisen seurakuntatyön toiminnasta vastaa yhteisen seurakuntatyön johtaja.

4.1 Rakentaminen ja maankäyttö

Noudatamme kaikessa rakentamisessa maankäyttö- ja rakennus- sekä luonnonsuojelulakia. Joensuun ev.lut. seurakuntayhtymä noudattaa rakentamisessaan ja maankäytössään kestävän kehityksen periaatteita.

Alueiden käytön suunnittelussa huomioidaan rakennetun ympäristön esteettisyys, kulttuuriarvot, luonnon monimuotoisuus, muiden luonnonarvojen säilyminen, ympäristöhaittojen ehkäisy, energiatehokkuus ja luonnonvarojen kohtuullinen käyttö. Rakennamme hyvien rakennustapojen mukaisesti ja huomioimme rakentamisen ympäristövaikutukset.

4.2 Vastuullinen ja eettinen sijoittaminen

Ympäristödiplomin edellytysten mukaisesti seurakuntayhtymän varojen sijoittamisessa noudatetaan vastuullisen ja eettisen sijoittamisen periaatteita.

4.3 Hankinnat

Seurakuntayhtymän uusi hankintaohje hyväksyttiin yhteisessä kirkkoneuvostossa 15.12.2020.

Seurakuntayhtymän hankinnat tulee tehdä hyvän hallintotavan, avoimuuden, tasapuolisuuden ja syrjimättömän kohtelun sekä hankintoja koskevan lainsäädännön mukaisesti. Tarjouskilpailujen kriteereissä otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon ympäristönäkökohdat ja kestävä kehityksen periaatteet. Seurakuntayhtymä on Pohjois-Karjalan hankintatoimen asiakas ja voi hyödyntää myös heidän kilpailuttamia hankintasopimuksia.

Hankintojen ympäristökriteereinä voi olla mm. laitteen vähäinen energian- ja vedenkulutus, tuotteen huollettavuus/pitkä käyttöikä/kierrätettävyyys, kuljetusten ympäristöystävällisyys, ympäristömerkin kriteerien täyttyminen tai haitallisimpien kemikaalien välttäminen. Joissain tuoteryhmissä tarjouspyyntö voidaan rajata ympäristötuotteisiin.

4.4 Päämäärät ja tavoitteet

- Kirjataan ympäristöasiat edelleen seurakuntayhtymän toiminta- ja taloussuunnitelmiin
- Kehitetään yhteydenpitoa ympäristötyöryhmän ja yhteisen kirkkoneuvoston välillä
- Järjestetään henkilöstölle koulutusta uuden hankintaohjeen soveltamisesta ja Clouidapienhankintaohjelman käytöstä
- Ehdotetaan lisättäväksi kehityskeskusteluun kysymys liittyen siihen, miten työntekijä tunnistaa oman toimintansa ympäristövaikutuksia ja voi minimoida niitä
- Lisätään seurakuntien yhteisiä hankintoja mahdollisuuksien mukaan.

Indikaattorit, joita seurataan vuosittain:

- Sähkön, veden ja lämmön kulutus tärkeimmistä kiinteistöistä (kirkot, srk-talot, Vaivion kurssikeskus, Joensuun hautausmaa)
- Tavoite: sähkönkulutuksen vähentäminen, energiankulutuksen seuranta vuosittain
- Luontoaiheisten kerhojen tai muiden ympäristöaiheisten tapahtumien määrä
- Tavoite: seurata, että luonto- ja ympäristötemaa pidetään toiminnassa yllä
- Kopiopaperin ja printtutuotteiden määrä
- Tavoite: kopiopaperin ja painotuotteiden kulutuksen seuraaminen ja vähentäminen
- Autolla tehtyjen työmatka-ajojen määrä km/a
- Tavoite: pyöräilyn tukeminen konkreettisilla tavoilla (ks. luku 14).

5. YMPÄRISTÖKASVATUS

Joensuun seurakuntayhtymän päämääränä on kehittää kristillisten arvojen ja ympäristöarvojen yhtymäkohtien esiin tuomista ympäristökasvatuksen keinoin.

Seurakunnat valmistelevat omat ympäristökasvatussuunnitelmansa. Ympäristökasvatussuunnitelma sisältää ympäristökasvatukselliset tavoitteet työaloittain. Myös kiinteistö- ja hautatoimi ja leirikeskukset laativat omat pienimuotoiset suunnitelmansa. Näin ympäristökasvatussuunnitelma ja ympäristöohjelma täydentävät toisiaan.

5.1 Päämäärät ja tavoitteet

- Kaikki seurakunnat valmistelevat oman ympäristökasvatussuunnitelmansa
- Toimintasuunnitelmissa jokaisella työalalla oma vuosittainen ympäristötavoite
- Ympäristökasvatussuunnitelmien toteumista seurataan vuosittain
- Järjestetään ympäristötapahtuma
- Tiedotetaan toimistojen energiansäästöstä viestintäsuunnitelman mukaisesti (esim. sähköiset flyerit Puhalluksessa ja energiansäästöön liittyvän tapahtuman aikana, hyvistä käytännöistä kertominen).

Indikaattori, jota seurataan vuosittain: luontoaiheisten kerhojen tai muiden ympäristöaiheisten tapahtumien määrä.

6. JÄTEHUOLTO

Joensuun evankelis-luterilainen seurakuntayhtymä noudattaa jätelakia ja kaupungin jätehuoltomääräyksiä sekä muita jätehuollolle asetettuja velvoitteita. Seurakuntayhtymän toiminta-alueella kerätään poltettavaa jätettä, paperia, kartonkia, lasia ja metallia. Myös biojäte kerätään kaikilta kiinteistöiltä, joilla on jokapäiväistä keittiötoimintaa mukaan lukien Vaivion kurssi-keskus. Muovia kerätään osassa kiinteistöjä. Hautausmailla kerätään SER-, metalli- ja kompostoitava jäte.

Joensuun seurakuntayhtymän jätehuollosta vastaavat kunkin kiinteistön osalta seurakuntamestarit ja emännät. Jätehuoltosopimuksista, laskutuksista ja kilpailutuksesta vastaa kiinteistöpäällikkö. Jätehuollon vastuuhenkilöt ovat kiinteistöpäällikkö ja hautausmaiden päällikkö.

6.1. Päämäärät ja tavoitteet

- Päivitetään jätehuoltosuunnitelma
- Kehitetään jäteseurantaa
- Yhtenäistetään lajitteluohjeet ja tehdään niistä myös säätä kestävä
- Selvitetään jätetiilien lisäämisen mahdollisuudet (mm. metalli, lasi, kartonki, muovi)
- Laaditaan ohje siitä, miten seurakunnan vaaralliset jätteet kierrätetään
- Tutkitaan tapoja saada uusiokäyttöön hautausmailta kertyvää kynttilä- ja lyhtyjätettä
- Lisätään tiedottamista jätteen lajittelusta sekä jätemäärän vähentämisestä.

7. SIIVOUS

Joensuun seurakuntayhtymän tavoitteena on veden käytön vähentäminen sekä työergonomian lisääminen siivouksessa.

Joensuun seurakuntayhtymä on muuttanut siivouskäytänteitään 1.1.2021. Siivousyritykset siivoavat edelleen tietyt kohteet. Suurimman osan tiloista siivoavat emännät, seurakuntamestarit ja siivoaja-vahtimestarit. Heidät koulutetaan ympäristöasiat ja -tavoitteet huomioon ottaen vuoden 2021 aikana.

Siivouksen vastuuhenkilöt ovat kiinteistöpäällikkö ja hautausmaiden rakennusten osalta hautausmaiden päällikkö.

Siivouksessa käytettäviä siivousaineita ja –välineitä hankitaan keskitetysti tarpeen mukaan ja niitä säilytetään Joensuun seurakuntakeskuksen välivarastolla. Siivousaineet ovat pääsääntöisesti ympäristömerkittyjä, hajusteettomia tuotteita. Vanhoja, ympäristömerkittömiä pesuaineita poistetaan käytöstä vaarallisina jätteinä. Mahdollisissa pienhankinnoissa noudatetaan yhteistä hankintaohjetta. Siivouksen jätetuolto hoidetaan asianmukaisesti.

Koulutuksen järjestämisestä sekä hankintojen valvomisesta vastaa kiinteistöpäällikkö.

7.1. Päämäärä ja tavoitteet

- Järjestetään siivoustyötä tekeville koulutusta
- Laaditaan tiloille siivoussuunnitelmat ja –ohjeet sekä annosteluohje pesuaineille
- Tarkastetaan siivoustaso säännöllisesti (ostopalvelut)
- Selvitetään, voidaanko kaikkien työalojen käsi- ja konetiskiaineet sekä pyykinpesuaineet saada tilatuksi keskitetysti välivarastoon
- Jos siivoustuotteita pitää hankkia itse, valitaan ympäristömerkittyjä ja hajusteettomia tuotteita
- Vähennetään käsipapereiden kulutusta tiedottamalla (esim. ”1 käsipaperi riittää, luonto kiittää”)
- Järjestetään seurakuntamestareille opastusta siitä, miten kirkkotekstiilien käyttöikää saadaan oikealla käsittelyllä ja kohtelulla pidennettyä (Toimentuvan Tuija Heikkinen voi pitää).

8. ENERGIA JA RAKENTAMINEN

Seurakuntayhtymä omistaa 62 rakennusta ja 72 vuokrahuoneistoa.

Joensuun seurakuntayhtymän rakennusten sähkön, lämmön ja veden kulutusta seurataan kuukausittain. Mikäli suuria poikkeamia esiintyy, niiden syy pyritään selvittämään ja asia korjataan mahdollisimman pian. Rakennuksissa havaitut puutteet arvioidaan ja korjataan tapauskohtaisesti.

Kiinteistösuunnitelma on tehty vuonna 2020. Korjausvelka on kartoitettu kaikista oleellisimmista rakennuksista. Mukana ei ole energiataloudellisia korjauksia. Ehdotukset ovat peruseränluonteisia.

Kiinteistöjen hoidosta ja kiinteistönhoidosta vastaavien henkilöiden koulutuksen järjestämisestä vastaa kiinteistöpäällikkö.

8.1. Kiinteistöjen energiansäästö

Suurin osa rakennuksista lämpiää kaukolämmöllä. Sähkö- ja öljylämmitykset ovat käytössä siellä, missä kaukolämpöä ei ole saatavilla. Maalämmöstä on saatu hyviä kokemuksia energiansäästöstä neljässä kohteessa (Vaivion kurssikeskus, Pyhäselän kirkko ja seurakuntatalo, Kiihtelysvaaran srk-talo).

Vanhat kirkot (Utra, Tuupovaara ja Eno) pidetään suljettuina ja kylmillään uudenvuoden ja palmusunnuntain välisenä aikana.

Rakennusten sähkönkulutukseen on vaikutettu hankkimalla vähän energiaa kuluttavia ja pitkäkestoisia valaisimia sekä lampuja. Kun luonnonvaloa on saatavilla, sisävalaistusta vähennetään esim. käytävillä. Ilmanvaihtokoneet on säädetty yöajaksi pienemmälle. Lisäksi pyritään tehostamaan tilojen käyttöastetta ja luopumaan tarpeettomista rakennuksista.

8.2. Päämäärät ja tavoitteet

Joensuun seurakuntayhtymän päämääränä on edelleen pienentää veden, sähkön ja lämmön vuotuista kokonaiskulutusta.

Kiinteistöjen hoidosta ja henkilökunnan koulutuksen järjestämisestä vastaa kiinteistöpäällikkö.

Tavoitteet:

- Vähennetään sähkönkulutusta
- Valitaan valaisimien ja polttimoiden vaihdon yhteydessä aina led-vaihtoehto, jos se esteettisesti ja teknisesti on mahdollista
- Järjestetään ympäristöasioihin liittyvää koulutusta
- Huomioidaan uudis- ja korjausrakentamisessa ympäristönäkökohtia, esim. uusiutuvan energian hyödyntäminen (mm. maalämpö, aurinkoenergia, varaus sähköauton latauspisteeseen) ja lämmön ja ilmanvaihdon automatisointi
- Kirjataan viestintäsuunnitelmaan kehotuksia ja keinoja energian ja veden säästöön.

Indikaattori, joita seurataan vuosittain: veden, sähkön ja lämmön vuotuinen kulutus tärkeimmistä kiinteistöistä (kirkot, srk-talot, Vaivion kurssikeskus, Joensuun hautausmaa)

9. KEITTIÖT JA RUOKALAT

Keittiöissä ja ruokaloissa tavoitteena on säästää vettä ja energiaa. Keittiöiden laitekantaa uudistettaessa otetaan huomioon laitteiden kestävyys ja energiankulutus. Kehitämme edelleen kierrätystä, jonka käytännöt vaihtelevat hieman. Tukkuhankinnoista, lähituottajilta ja ruokaringeiltä tiedustellaan paikallisten ja luonnonmukaisesti tuotettujen tuotteiden saatavuutta.

Keittiöiden vastuhenkilö on kunkin seurakunnan emäntä tai muu keittiöstä vastaava henkilö sekä kiinteistöpäällikkö.

9.1. Ympäristömerkityt tuotteet

Tässä yhteydessä tarkoitetaan pohjoismaisella ympäristömerkillä merkittyjä tuotteita. Tällä merkillä varustettu tuote on tutkitusti markkinoilla olevien tuotteiden parhaimmista. Seurakuntayhtymän keittiöissä käytetään ympäristömerkittyjä tuotteita ja uusia tuotteita otetaan käyttöön mahdollisuuksien mukaan. Kyselyjen perusteella ympäristömerkityistä tuotteista suodatin-, leivin- ja pehmapaperit, biohajoavat kuitupyyhkeet ja pesuaineet ovat yleisimpiä.

9.2 Reilun Kaupan tuotteet

Tällä hetkellä Joensuun, Pielisensuun, Rantakylän ja Pyhäselän seurakunnat ovat Reilun kaupan seurakuntia. Myös muissa yksiköissä, kuten hautaustoimi ja Vaivion kurssikeskus käyttää Reilun kaupan tuotteita.

Joensuun seurakuntayhtymän keittiöissä käytetään Reilun Kaupan tuotteista kahvia, teetä, kaakaota, banaaneja, sokeria, hunajaa ja ruusuja. Tuotevalikoima vaihtelee seurakunnittain. Tuotteita on myytävänä Paremman maailman puoti DUKA:ssa (Joensuun seurakuntakeskus) sekä kansainvälisen työn ohjaajan kautta.

9.3. Ravitsemussuositukset

Joensuun seurakuntayhtymän keittiöissä noudatetaan mahdollisuuksien mukaan ravitsemussuosituksia. Erityisruokavaliot otetaan huomioon kaikessa toiminnassa.

9.4. Ulkopuoliset toimijat

Ympäristöasiat otetaan huomioon kaikissa tapahtumissa ja sitä vaaditaan myös silloin kun seurakuntien tiloja käyttää ulkopuolinen toimija. Kirjallisten ohjeiden lisäksi tilojen vuokraajat opastetaan tilojen ja laitteiden käyttöön sekä kierrätyskäytäntöihin.

9.5. Paikallinen ruoka ja luomuruoka

Keittiöissä käytetään elintarviketukkujen tai markettien tuotteita. Osa käytettävistä peruselintarvikkeista on paikallisia, kuten perunat, kananmunat, sienet ja marjat. Paikallisten tuotteiden hankkiminen on käytännössä vaikeasti toteutettavaa. Keittiöissä käytetään luomutuotteita vähän, syinä ovat kustannukset ja saatavuus. Tukusta hankittavat tuotteet ovat pääsääntöisesti tavanomaisesti tuotettuja. Joensuun alueelta löytyy muutamia lähiruuan ja luomuruuan tuottajia.

Seurakuntien keittiöillä ruuan valmistus ei ole päivittäistä ja määrät ovat pieniä. Vuoden 2021 alusta kaikki henkilökuntaruokailut loppuvat. Kahvitilaisuuksia on paljon. Reilun kaupan seurakunnat käyttävät niissä Reilun kaupan kahvia. Keittiöiden hankinnoissa suositellaan valittavaksi muutamia lähi- tai luomuruokatuotteita eri tuoteryhmistä (esim. kuivat tuotteissa jauhot ja hiutaleet, maitotuotteissa jogurtti jne.)

Lähi- ja luomuruuasta sekä Reilusta kaupasta viestitään tarjoilun yhteydessä.

9.6. Päämäärät ja tavoitteet

Keittiöiden toiminta keskittyy entistä enemmän kahvitusten järjestämiseen. Tavoitteena on, että Reilun kaupan tuotteita käytetään ja niistä viestitään jokaisessa yhtymän seurakunnassa samalla tavoin.

Tavoitteet:

- Järjestetään keittiöille koulutusta uuden hankintaohjeen soveltamisesta
- Tuotteistetaan omia palveluja (esim. kahvitus- ja kokouspalvelut) yhteistyönä
- Hankitaan kierrätysastiat (lasi, metalli, kartonki, muovi) kaikkiin keittiöihin, jos mahdollista
- Tarjotaan terveellisempi vaihtoehto makeille kahvileiville, mm. juurespala, hedelmä tai salaatti
- Lisätään kasvisruuan osuutta tarjoiluissa
- Lisätään luomu- ja lähituotteiden käyttöä tarjonnan mukaan: esim. paikallisen tuottajan jauhot ja hiutaleet, mehut, marjat, piirakat
- Sitoudutaan Reilun kaupan arvonimeen ja tuotteiden käyttämiseen
- Jokainen seurakunta ottaa pysyvästi käyttöön vähintään 2 Reilun kaupan tuotetta vuoden 2021 aikana
- Osallistutaan Reilun kaupan viikolle vuosittain

- Järjestetään opastusta Reilusta kaupasta ja siitä viestimisestä emännille ja muille kahvituk-
sia järjestäville
- Joka seurakuntaan nimetty ympäristövastaava tiedottaa seurakuntaa myös Reilusta kau-
pasta.

10. TOIMISTOT

Toimistotyössä kiinnitetään erityishuomio paperin kulutuksen vähentämiseen ja jätepaperin oi-
keaan lajitteluun ja uusiokäyttöön. Kopiopaperinkulutus pidetään edelleen indikaattorina. Li-
säksi pyritään vähentämään toimistolaitteiden energiankulutusta. Toimistotyöstä ovat vastuus-
sa kaikki työntekijät.

10.1. Energiansäästö

Toimistojen energiansäästöissä kiinnitetään huomiota valaistukseen ja toimistolaitteiden käyt-
töön. Turhaa energiankulutusta vältetään käyttämällä virransäästöominaisuuksia ja sopivaa
valaistusta. Työpäivän päätteeksi näytöt, koneet ja valot sammutetaan. Työtiloissa lämpötila
asetus on pääsääntöisesti +21 astetta. Etäohjaus on vain osassa rakennuksia.

Joensuun, Enon, Pielisensuun ja Rantakylän seurakunnissa tietoturvasäiliöt ovat käytössä sa-
moin hautausmaalla. Tietoturvasäiliöt puuttuvat enää Pyhäselän ja Vaara-Karjalan seurakun-
nista ja Vaivion kurssikeskuksesta.

10.2. Hankinnat

Tietokoneet ovat leasing-koneita ja niiden hankinta ja vaihtaminen hoidetaan Kuopion IT-
aluekeskuksen kautta, joten yksittäiset seurakunnat eivät juurikaan voi koneiden hankintaan
vaikuttaa. Seurakunnat hankkivat itse pöytäkopiokoneet (litan sopimuksia hyödyntämällä),
isojen kopiokoneiden hankinnat tehdään leasing-sopimuksilla, jotka allekirjoitetaan seurakun-
tayhtymän nimiin.

Toimistoihin hankittavien tuotteiden ympäristöominaisuudet arvioidaan. Kertakäyttötuotteita
ei hankita. Toimistoissa käytetään paperia ja muita ympäristömerkittyjä tuotteita.

10.3. Paperin kulutuksen vähentäminen

Paperin kulutusta on vähennetty monin tavoin. Tiedonkulkua on kehitetty sähköiseksi (mm.
intra, sähköinen kalenteri, Puhallus, etäkokoukset). Etäkokouksilla on saatu myös vähennettyä
ajokilometrejä ja sitä kautta CO₂-päästöjä. Tulosteita tehdään vain silloin, kun se on välttämä-
töntä ja esim. kokousmateriaalit ja yhteislaulutilaisuuksien laulujen sanat heijastetaan data-
projektorilla tulosteiden sijaan. Kaksipuoleisella tulostuksella on saatu vähennettyä paperin
kulutusta, mutta kaksipuoleinen tulostus ei ole enää kaikissa seurakunnissa tulostimien ole-
tusasetuksena.

10.4. Päämäärät ja tavoitteet

Joensuun seurakuntayhtymän päämäärinä on toimistoissa sähkön ja paperin kulutuksen pie-
nentäminen sekä paperinkierrätyksen tehostaminen. Hyödynnetään kierrätyskalusteita yhty-
män sisällä. Hoidetaan toimistotiloissa olevia viherkasveja.

Tavoitteet:

- Järjestetään kaksipuolinen tulostus ja kopiointi vakioasetukseksi kaikkiin seurakuntayhty-
män tulostimiin ja kopiokoneisiin

- Ohjeistetaan henkilöstöä uusiomateriaalista valmistettujen toimistotarvikkeiden hankintaan
- Suositaan monitoimisia ja energiatehokkaita laitteita sekä huomioidaan ympäristönäkökulma, kun hankitaan uusia toimistolaitteita
- Selvitetään tietoturvasäiliön hankkimisen mahdollisuudet joka seurakuntaan
- Valaistuksen ja tietokoneiden sähkökulutuksen pienentäminen: siirrytään vaiheittain LED-tekniikkaan, hankitaan kohteeseen sopivat valaisimet
- Järjestetään henkilökunnalle toimistojen viherkasvien kevätkunnostuspaja Joensuun hautausmaan kukkamymälässä

Indikaattori, jota seurataan vuosittain: kopiopaperin ja painotuotteiden kulutus.

11. HAUTAUSMAAT JA VIHERALUEET

Hautaustoimen kehittämiskohteita ovat monimuotoisen luonnon lisääminen, kierrätys, hankintojen tekeminen ympäristö huomioiden sekä veden- ja energiankulutuksen vähentäminen.

Hautausmaiden ja viheralueiden vastuuhenkilö on hautaustoimen päällikkö.

11.1. Hautausmaiden hoito

Hautausmaan hoidossa pyritään lisäämään monimuotoisuutta, kun alueella on eri hoitotasoisia alueita. Nurmihoitoa ja yleisistutuksia on vähennetty. Perennahoitoa kehitetään etsimällä uusia kasveja haudanhoitoihin. Käytössä on hitaasti liukenevia lannoitteita ja annostelut tehdään lannoitteen käyttökohteen mukaan.

Perennahoitoa kehitetään lisäämällä siitä tiedotusta kotisivuilla sekä Kirkkotie-lehdessä. Tiedotuksesta vastaa hautaustoimen päällikkö yhdessä viestinnän henkilöstön kanssa.

Energiankulutuksen kohdalla etsitään säästömahdollisuuksia. Hankinnoissa huomioidaan tuotteiden ympäristöominaisuudet ja paikallisuus. Pienpolttomootorikoneita vaihdetaan uusittessa sähkökäyttöisiin.

Hautausmailla kierrätetään kompostoitava, poltettava ja SER-jäte sekä lasi ja metalli. Kausimymälässä pyritään myymään vain kotimaassa viljeltyjä kasveja.

11.2. Päämäärät ja tavoitteet

- Lisätään tiedottamista ja ohjeistamista kynttilöiden kierrätyksestä Kirkkotie-lehdessä sekä omilla kotisivuilla
- Tuotetaan uutta sisältöä hautausmaiden uusille kotisivuille
- Lisätään perennahoidoista tiedottamista omilla kotisivuilla
- Kehitetään lajittelua hautausmailla (astiat tarkoituksenmukaisiksi sekä kyltit, ohjeistukset ja lajittelualueiden valaistus kuntoon)
- Tehdään hoitoluokitus kaikille hautausmaille
- Vaihdetaan pienkoneet sähkökäyttöisiin silloin kun se on mahdollista
- Lisätään monimuotoisuutta hautausmaille (puita, perennoja, hyönteishotelleja).

12. LEIRIKESKUKSET

Vaivion kurssikeskuksessa ympäristöasiat on huomioitu yleisellä tasolla todella hyvin. Hietajärven leirikeskus on vain kesäkäytössä. Sielläkin huomioidaan ympäristöasiat esim. jätevesijärjestelyissä ja kierrätyksessä.

Vaivion kurssikeskuksen ja Hietajärven leirikeskuksen asioiden vastuuhenkilöt ovat kiinteistö-päällikkö ja leirikeskuksen tiiminvetäjä.

12.1. Kiinteistöhoito

Vaivion kurssikeskuksen uusimmat osat ovat nykyvaatimusten mukaisesti rakennettuja ja siten energiankulutukseltaan hyvää tasoa. Päärakennuksen vanha A-osa (B-osa purettu 2017) on 1970-luvulta. A-osan rakennukset huonossa kunnossa, ja sen eristeet eivät ole lähellekään sitä, mitä nykyvaatimukset uudisrakentamiselta edellyttävät.

Hietajärven rakennusten kunto on tyydyttävällä tasolla. Hietajärven leirikeskus on käytössä vain kesäaikana.

12.2. Jätehuolto

Jätehuolto on hoidettu Joensuun kaupungin ja Liperin kunnan jätehuoltomääräysten mukaisesti. Talon henkilökunta ja asiakkaat kierrättävät jätteet erinomaisesti, sekä keittiössä että majoitussiiven aulassa on kierrätyspisteet.

Vaivion kurssikeskus liitettiin vuonna 2012 viemäriverkostoon ja omasta jätevesipuhdistamosta luovuttiin (purettu 2018).

Hietajärven leirikeskuksen jätevesijärjestelmä uusittiin vuonna 2010 vastaamaan nykymääräyksiä. Tähän järjestelmään on liitetty kaikki leirikeskuksen rakennukset pientä rantasaunaa lukuun ottamatta. Rantasaunalla on oma imeytyskaivo.

12.3. Päämäärät ja tavoitteet

Joensuun seurakuntayhtymän päämääränä on Hietajärven ja Vaivion kohdalla pyrkiä vähentämään energiankulutusta ja huomioida ja kehittää toiminnan ympäristövaikutuksia.

Uusia keittiö- tai pesukoneita hankittaessa otetaan huomioon niiden sähkönkulutus ja noudatetaan hankintaohjeistusta.

Vaiviossa on tehty leirikeskusselvitys ja suunnitelmaa uudisrakennuksesta.

Tavoitteet:

- Valitaan valaisimien ja polttimoiden vaihdon yhteydessä aina led-vaihtoehto, jos se esteettisesti ja teknisesti on mahdollista.
- Säädetään lämpötilat tilojen käytön mukaan
- Nostetaan tilojen käyttöastetta: yhteistyön suunnittelu koko yhtymän sisällä.
- Lisätään tiedotusta ympäristöasioista.
- Järjestetään ympäristöasioihin liittyvää koulutusta.
- Järjestetään leireillä pullokolehti.
- Vaivion uudisrakennuksen suunnittelussa huomioidaan tilojen monikäyttöisyys ja riittävyys kaikille käyttäjille.

13. SEURAKUNTAYHTYMÄN METSÄT

Joensuun evankelisluterilaisella seurakuntayhtymällä on metsää 790 ha pääasiassa Enon ja Vaara-Karjalan seurakuntien alueilla. Vaivion kurssikeskuksen alueella metsiä on noin 10 ha. Hautausmaiden kokonaispinta-ala on n. 56 ha. Metsäsuunnitelma on laadittu ja se on voimassa vuosille 2017–2026. Yhtymän metsät jakaantuvat eri kehitysluokkiin seuraavasti:

- uudistusala ja taimikko 20,5 %
- nuori kasvatusmetsä 16,7 %
- varttunut kasvatusmetsä 46,6 %
- uudistuskypsä metsä 16,2 %

Seurakuntayhtymä on mukana metsäsertifiointissa ja on saanut 2005 PEFC-sertifikaatin. Sertifikaatti on voimassa toistaiseksi, kun metsätaloudessa noudatetaan sertifikaatissa asetettuja vaatimuksia.

Metsänhoidon vastuuhenkilö on kiinteistöpäällikkö.

13.1. Luonnonsuojelu- metsälain 10 §- ja METSO-kohteet sekä muut suojelutoimenpiteet

Yhtymällä on vapaaehtoisesti suojeltuna 8,2 ha suuruinen alue Enon Kirkkokankaalla. Enon hautausmaan yhteydessä oleva 17,8 hehtaarin vanha metsä on merkitty ulkoilumetsiksi. Vaara-Karjalan seurakunnassa Kiihtelysvaaran alueella yhtymällä on kaksi METSO-kohdetta: 2,9 ha aarnimetsää ja n. 20 ha Hilman metsä. Potentiaalisia METSO-kohteita vuoden 2016 kartoituksesta on vielä jäljellä. Tuupovaarassa on pohjavesialuetta n. 20 ha.

Nykyisessä metsäsuunnitelmassa on merkitty yhteensä 16 ha metsälain (1093/1996) 10 §:n tarkoittamia, monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeitä elinympäristöjä. Seurakuntayhtymän metsähakkuissa vältetään kesähakkuista lintujen pesinnän rauhoittamiseksi. Maisemallisesti tärkeät tai luontoarvoiltaan herkäät kohteet otetaan aina huomioon hakuiden suunnittelussa.

Metsänomistajan vastuulla on ohjeistaa metsänhoitoyhdistystä siitä, miten hakkuissa tulee huomioida esim. leirimajojen ympäristöt. Jos hakkuun ajankohtaan halutaan vaikuttaa, ajoituksesta on sovittava kauppa tehdessä ja mainittava siitä kaupan ehdoissa. Paras vaikuttamisen ja viestinnän työkalu on metsäsuunnitelma, jota voidaan päivittää aina tarvittaessa. Seurakuntayhtymä myöskin saa ja voi pyytää lausuntoja omilta käyttäjiltään siitä mitä metsänhoidossa tulisi huomioida.

13.2. Päämäärät ja tavoitteet

Joensuun seurakuntayhtymän päämääränä on hoitaa metsiään kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti. Jatkovaa kasvatusmaata on mahdollista tehdä, jos löytyy kohteita, jotka ovat siihen soveliaita maastoltaan ja puustoltaan. Yleensä kohteet katsotaan ja rajataan maastossa leimikkoa tehdessä, vaikkapa suuremmasta kuviosta jakamalla. Metsäsuunnitelmissa olevat luonnonsuojelulliset kohteet huomioidaan aina hakkuista suunniteltaessa ja toteutettaessa. Tavoitteena on lisätä vuorovaikutusta niin henkilöstön kuin seurakuntalaistalaisten kesken metsien käytöstä. Vapaaehtoista suojelua lisätään siihen sopivilla kohteilla.

Tavoitteet:

- Selvitetään, millainen on vapaaehtoisen suojelun ja WWF:n Perintömetsän prosessit ja haetaan jompaa kumpaa ainakin seuraaville kohteille:
 - *Vaivion luontopolun metsille (n. 10 ha)
 - *Enon hautausmaan vieressä olevalle metsälle (n. 17,8 ha)
- Selvitetään 2016 kartoitettujen METSO-kohteiden potentiaali
- Selvitetään potentiaalisen vanhan metsän kohteen suojelu Pyhäselän srk:n (Honkaniemi 15:7)
- Selvitetään potentiaalisen suokohteen suojelu Isäntälän tilalla (luonnontilainen isompi suoalue)
- Kartoitetaan kompensatiokohteiden ja päästökompensaation mahdollisuutta
- Merkitään seurakuntayhtymän metsissä tapahtuva oma toiminta metsäsuunnitelmaan
- Inventoidaan luonnonmuistomerkit
- Järjestetään koulutusta metsistä vastaaville henkilöille.

14. LIIKENNE

Joensuun seurakuntayhtymällä on oma ajoneuvo. Työmatka-ajossa käytetään omia autoja, julkisen liikenteen busseja ja junia sekä polkupyöriä. Kevyen liikenteen ja joukkoliikenteen käyttömahdollisuudet ovat Joensuussa ja lähiseudulla hyvät. Toiminnot ja tilaisuudet pyritään järjestämään enenevässä määrin siten, että kulkuvälineenä olisi mahdollista käyttää muuta kuin omaa autoa. Yhtymän työntekijöillä on mahdollisuus varata käyttöönsä kahdeksan hengen minibussi.

Joensuun seurakuntakeskuksessa on polkupyörä työntekijöiden käytössä lyhyitä matkoja varten. Myös hautausmaalla ja Rantakylän seurakunnassa on polkupyörät työntekijöiden käytössä. Työnantajalla on keinoja tukea työmatkoja pyörällä tekeviä työntekijöitä vieläkin tuntuvammin. Käytännön keinoja ovat mm. lämpimän/katoksellisen pyöränsäilytyspaikan ja peseytymistilojen järjestäminen, pyöräpajat ja pyöräilykampanja.

Kimppakyydit sekä muut yhteiskuljetukset ja niiden järjestäminen ovat jokaisen seurakunnan omalla vastuulla. Vaivion leirikuljetukset kilpailutetaan ja nykyinen sopimus on voimassa toistaiseksi. Kilpailutus tehdään tarvittaessa ja siitä vastaa hallintojohtaja.

14.1. Päämäärät ja tavoitteet

Joensuun seurakuntayhtymän tavoitteena on pienentää liikenteen ympäristövaikutuksia, polttoaineen kulutusta, päästöjä, ruuhkia ja melua. Lisäksi huomioidaan Ilmastositoumuksen tavoitteet kevyen liikenteen lisäämisestä.

Tavoitteet:

- Löydetään tapoja, joilla seurakuntayhtymä työnantajana kannustaa työntekijöitään pyöräilyyn ja julkisten kulkuneuvojen käyttöön konkreettisesti: esim. pyöränhuollon työpaja Joensuun hautausmaalla, pyöräilykampanja, pyöräparkki
- Järjestetään seurakuntalaisille pyörähuollon työpajoja Moottoripajalla
- Varmistetaan, että yhteiskäyttöpyörät ja –potkulauta ovat hyvässä kunnossa
- Selvitetään mahdollisuutta hankkia työntekijöiden käyttöön yhteisbussikortti Joensuun paikallisliikenteeseen
- Pidetään pyöräjumalanpalveluksia/pyörävaelluksia (esim. Luomakunnan sunnuntain yhteydessä)
- Tiedotetaan yhtymän minibussin käyttömahdollisuudesta yhteiskyydeissä

- Järjestetään taloudellisen ajotavan koulutus omaa autoa ja yhtymän minibussia työssä käyttäville
 - Hankitaan yhteiskyyditys lasten leireille aina kun se on mahdollista
 - Järjestetään edelleen myös etäkokouksia.
-
- **Indikaattori, jota seurataan vuosittain:** autolla tehtyjen työmatka-ajojen määrä (km/a).